

Δημήτρης Κιτσούλης, «Εισαγωγή»

(για το έργο *Λαϊκές αφηγήσεις*)

Με τον τίτλο «*Λαϊκές αφηγήσεις*» αναφερόμαστε συμβατικά σε δύο σύντομα πεζά κείμενα που εντοπίστηκαν στον πολύ σημαντικό για τα έμμετρα έργα του (π.χ. *Ερωτικόν ενύπνιον* και *Ιστορία και όνειρο* του Φαλιέρου, *Διήγησις Βελισαρίου* κ.ά.) κώδικα Near. gr. III B 27 (= N). Τα κείμενα παραδίδονται ανώνυμα και άτιτλα, και γλωσσικά παρουσιάζουν κάποια κρητικά ιδιοματικά στοιχεία, ωστόσο γενικά παραπέμπουν στον ευρύτερο βενετοκρατούμενο/δυτικοκρατούμενο χώρο (Κεχαγιόγλου 2001, 212), ενώ, σύμφωνα με μία άλλη –τοπικά περισσότερο εστιασμένη– άποψη, είναι γραμμένα στο ιδίωμα που μιλούσαν κατά τον 16ο-17ο αιώνα στην Πελοπόννησο, δηλαδή στη νότια Ελλάδα και στα γύρω νησιά (di Benedetto Zimbone 1988, 153-154), που πάλι τα τοποθετεί σε μια επικράτεια με ισχυρές βενετικές/φράγκικες επιρροές. Όπως υποστηρίζει η Anna di Benedetto Zimbone (1988, 152), η οποία τα μελέτησε και τα εξέδωσε, με βάση παλαιογραφικές ενδείξεις του κώδικα στον οποίο σώζονται, τα κείμενα πρέπει να χρονολογηθούν ανάμεσα στο δεύτερο μισό του 16ου και στις αρχές του 17ου αιώνα (πρβλ. Κεχαγιόγλου 2001, 213, όπου πριμοδοτείται το τελευταίο τέταρτο του 16ου αι.). Η κατά προσέγγιση χρονολόγηση –χαρακτηριστικό των περισσότερων έργων της πρώιμης νεοελληνικής γραμματείας– οφείλεται στο γεγονός ότι οι «*Λαϊκές αφηγήσεις*» προστέθηκαν εκ των υστέρων στον ήδη καταρτισμένο σε ενιαίο σώμα σύμμεικτο κώδικα (di Benedetto Zimbone 1988, 152-153).

Φαίνεται ότι τα δύο κείμενα ανήκουν στην παράδοση των προφορικών «νοβελιστικών» (δηλαδή περιπετειωδών) λαϊκών ιστοριών και ανεκδότητων, κοσμικού ή θρησκευτικού περιεχομένου, τα οποία σε κάποια στιγμή της διάδοσής τους από στόμα σε στόμα καταγράφονταν, όπως συνέβαινε και με τα δημοτικά τραγούδια, σε άδεια φύλλα ή κενά περιθώρια σύμμεικτων χειρογράφων της μεταβυζαντινής περιόδου (Κεχαγιόγλου 2001, 213). Το ιδιαίτερα σύντομο πρώτο, μια άσεμνη ιστορία ενδοοικογενειακής ερωτικής απάτης, στην οποία ο γιος πλαγιάζει με τη μηριά του, «έχει κάποια συγγένεια με τη 14η νουβέλα του *Il Trecentonovelle* [= 300 νουβέλες/νέες ιστορίες] του φλωρεντινού συγγραφέα του 14ου αι.

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ, MIS:296442 Π 4.3.7: «Πρόσθετο ψηφιακό υλικό για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας: Ψηφιοποίηση Αρχείου Γεωργακά.»

Franco Saccheti» (Κεχαγιόγλου 2001, 213· πρβλ. τις παρατηρήσεις της Zimbone 1988, 156-158, που στην έκδοσή της παραθέτει συγκριτικά και το ιταλικό κείμενο), και οπωσδήποτε θυμίζει το σκαμπρόζικο πνεύμα αντίστοιχων ιστοριών από το *Δεκαήμερο* (1349-1352) του Βοκάκιου, το οποίο προσλαμβάνεται και στη δημόδη μετάφραση/διασκευή του πετυχημένου βενετικού εντύπου *Ιστορία του ρε της Σκότζιας* (1η έκδ. 1543) του Κερκυραίου [Ιάκωβου Τριβόλη](#). Το εκτενέστερο δεύτερο, περισσότερο χιουμοριστικό και καθόλου προκλητικό, αφηγείται με κέφι την ιστορία ενός παμπόνηρου αλλά καλοπροαίρετου πανδοχέα, ο οποίος κατορθώνει να ξεγελάσει τον Χάρο που έχει έρθει να τον πάρει, γλιτώνοντας εντέλει τη ζωή του. Πρόκειται για μια αρκετά διαδεδομένη λαϊκή ιστορία που μπορεί να αναχθεί στον διεθνή παραμυθικό τύπο AaTh 330 (Κεχαγιόγλου 2001, 213) και παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με ένα πλήθος δυτικών διασκευών πάνω σε συγκεκριμένα μοτίβα, ώστε η ανίχνευση ενός πιθανού βασικού κειμένου-πηγής, όπως στην πρώτη περίπτωση, να είναι ιδιαίτερα περίπλοκη και ριψοκίνδυνη (βλ. σχετικά di Benedetto Zimbone 1988, 161-170).

Οι δύο ιστορίες πρωτοεκδόθηκαν από την ιταλίδα νεοελληνίστρια Anna di Benedetto Zimbone μόλις στα 1988 και παρατίθενται εδώ σύμφωνα με τη δική της έκδοση. Επίσης, βάσει της έκδοσης αυτής περιλαμβάνονται στον πρώτο τόμο της *Πεζογραφικής ανθολογίας* του καθηγητή Γιώργου Κεχαγιόγλου (2001), εκσυγχρονισμένες τονικά και ορθογραφικά, με τον συμβατικό υπέρτιτλο «*Δημώδεις παραδόσεις και ανέκδοτα*» και ξεχωριστούς, επίσης συμβατικούς, τίτλους, παρόμοιους με εκείνους της ιταλικής έκδοσης, για κάθε ιστορία – «*Το παιδί και η μητριά*» και «*Ο όστος [= πανδοχέας], η απιδέα και ο Χάρος*» αντίστοιχα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

di Benedetto Zimbone 1988

Anna di Benedetto Zimbone (επιμ.), «Due novelline inedite in greco volgare (cod. Neap. Gr. III B 27, f. 100^{r/v})», *Studi di filologia Bizantina* 4 [Quaderni del Sicularum Gymnasium XVI] (1988), σ. 151-172.

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ, MIS:296442 Π 4.3.7: «Πρόσθετο ψηφιακό υλικό για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας: Ψηφιοποίηση Αρχείου Γεωργακά.»

Δημήτρης Κιτσούλης, «Εισαγωγή»
(για το έργο *Λαϊκές αφηγήσεις*)

Κεχαγιόγλου 2001

Γιώργος Κεχαγιόγλου (επιμ.), *Πεζογραφική ανθολογία. Αφηγηματικός γραπτός νεοελληνικός λόγος. Βιβλίο πρώτο: Από τα τέλη του Βυζαντίου ως τη Γαλλική Επανάσταση*, ΑΠΘ, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), Θεσσαλονίκη 2001, σ. 212-215.